

3. Huisvesting

Voordat u fokdieren gaat kopen, moet u bekijken welke hokken u kunt of wilt bouwen of welke hokken u heeft.

Wilt u grote kippen fokken, dan is een klein schuurtje achter de garage niet voldoende.

Uw mogelijkheden voor hokken bepalen sterk de keuze van het ras, in ieder geval de keuze tussen grote kippen en krielkippen.

Begin niet met grote kippen in een klein tuintje, dat geeft problemen.

Met krielkippen kunt u beslist evenveel plezier beleven als met grote hoenders.

Dat maakt niets uit.

De huisvesting moet ook ingericht zijn naar uw eigen wensen, want u gaat veel vrije tijd in en bij deze hokken doorbrengen.

De eerste stap is te informeren naar de bouwverordeningen in uw gemeente. Begin niet te bouwen als u dit niet goed heeft uitgezocht en voorkom op deze manier problemen naderhand.

Hokken beschermen uw dieren tegen invloeden van buiten: koude, hitte, regen, sneeuw, wind en felle zon. Kippen kunnen vrij goed tegen koude, maar dan wel in een droge en beschermde omgeving.

Met al deze invloeden moet u rekening houden bij de bouw van hokken.

Een hok helemaal afsluiten kan ook niet. Een goede ventilatie en voldoende licht in het hok is van levensbelang. Bedompte hokken werken ziekten in de hand. Kortom, de hokken zijn bepalend voor het welzijn en de gezondheid van uw dieren.

Het is plezierig als de hokken u als verzorger ook beschermen tegen weersinvloeden.

Dieren verzorgen waarbij u - vaak gebukt - in de stromende regen, sneeuw en in het donker moet werken valt uiteindelijk erg tegen. Het is de moeite waard vooraf hier goed over na te denken.

Een goed hok voor uw dieren waarin u als verzorger ook binnen staat voldoet veel beter dan kleine hokken zonder loop- en werkruimte binnen.

In de donkere wintermaanden is er licht nodig om de dieren te verzorgen en eventueel de dieren bij te lichten als u vroeg in het jaar eieren wilt hebben. Fokt u later kuikens dan is voor de verwarming van de kuikens ook elektriciteit nodig. Leg daarom ook direct bij de bouw van de hokken elektriciteit aan.

Gaat u de hobby groot aanpakken, dan is het ook zinvol om een waterleiding in het hok aan te leggen. Het is een extra investering, waar u later veel plezier aan beleeft.

Hokken

Hokken worden gemaakt van duurzame materialen, zodat ze onderhoudsarm zijn. Dat kost bij de bouw wat meer, maar bespaart later geld en ergernis. Maak het deel dat met de grond verankerd is en de hele bodem van het hok van steen of beton om het rotten van het hout van het hok tegen te gaan. Bovendien maakt u zo het voor muizen en ratten lastiger om binnen te komen.

Grote kippen hebben meer ruimte nodig dan kleine kippen. Beweeglijke kippen verlangen meer ruimte dan rustige dieren. Krijgen zij deze ruimte niet dan komt het gedrag van deze dieren niet tot hun recht en komt hun welzijn in het gedrang. Hiermee moet rekening gehouden worden bij de huisvesting.

De grootte van het hok moet afgestemd worden op het aantal te houden dieren.

Voor het vloeroppervlak van het nachthok is voor een middelgroot dwergras per dier minimaal 0,25 m² nodig. Hierbij wordt er rekening mee gehouden dat de dieren ook naar buiten kunnen in een ren, die per dier dan ongeveer 0,5 m² is. Bij grote en kleine rassen worden deze adviesmaten aangepast. Drukke beweeglijke rassen vragen weer meer ruimte dan beschreven, terwijl erg rustige rassen met iets minder ruimte ook tevreden zijn.

Een hok moet droog en tochtvrij zijn, maar wel goed geventileerd en niet stoffig. Daarom voldoen de zogenaamde open-front-hokken ook prima. Dit zijn hokken waarbij één zijde van het hok grotendeels uit gaas bestaat.

Open-front-hokken hebben ook nadelen. Ongewenste dieren zoals muizen, ratten, marters en soms vossen kunnen vrij gemakkelijk in deze hokken binnendringen met alle gevolgen van dien.

Bovendien klinkt het kraaien van de haan wel erg hard in de vroege ochtend en dat kan problemen geven.

Om al deze redenen is het beter een hok met een ren te hebben, waarbij 's avonds het hok wordt afgesloten en 's ochtends weer wordt geopend. De kippen zijn 's nachts dan altijd binnen en het kraaien van een haan wordt dan al behoorlijk gedempt.

Gaat het alleen om een paar kippen voor de gezelligheid en een dagelijks vers eitje, dan is een hok met een ren voldoende.

Is het de bedoeling om dieren te gaan fokken, dan is een hok met verschillende gescheiden binnenhokken (een gecompartmenteerd hok) noodzakelijk.

Het aantal compartimenten is afhankelijk van de omvang van de fokkerij. Fokken op bescheiden schaal vraagt vaak al wel vijf compartimenten.

De praktijk leert dat een fokker vrijwel altijd te weinig compartimenten heeft om de jonge dieren alle ruimte te bieden om op te groeien. Bij de bouw van een hok is het daarom nodig rekening te houden met eventuele latere uitbreidingen.

Het is voor het plezier en gemak van de fokker belangrijk dat bij een gecompartmenteerd hok zowel de rennen als de nachthokken bereikbaar zijn van ren naar ren en van hok naar hok.

Dit voorkomt veel extra geloop.

Voorbeeld van een klein hok in een stadstuin

Rennen

Rennen, maar ook de hokken, worden zo geplaatst dat de dieren altijd de schaduw en de luwte kunnen opzoeken. Het zonnetje in het voorjaar vinden ze heerlijk, maar 's zomers hebben ze daar duidelijk problemen mee. Sommige veerkleuren zijn ook gevoelig voor zonlicht en worden dan vaal of grauw.

De plaats voor het hok en de ren moet ook zo gekozen worden dat er geen water blijft staan in de ren. Dat wordt in de kortste keren een modderpoel. In de ren voldoet een laag grof zand van zo'n 30 á 50 cm uitstekend. Het water loopt daarin goed weg en kan door ompsitten gemakkelijk weer rul gemaakt worden.

De palen voor de rennen zijn meestal van hout, maar het is dan beter de palen te plaatsten op een betonnen voet. Ook een mogelijkheid is de ren helemaal te bouwen op een betonnen rand of gemetseld muurtje.

Kippen zijn honkvast. Dit betekent dat ze in de buurt blijven van hun hok of hun gebied.

Kippen kunnen daarom ook prima (zo nu en dan) loslopen. Het zijn ook dieren die van nature graag rondscharrelen en altijd in de grond aan het krabben zijn. Door dit gedrag kunnen loslopende kippen

niet zomaar losgelaten worden in elke tuin. Zij vernielen door hun scharrelgedrag in korte tijd de tuin en alle planten.

Ze kunnen wel zo nu en dan voor een korte periode vrij rond lopen. Zij leren ook heel snel dat ze op een gegeven moment weer in de ren thuis horen. Zij leren dit snel als de dieren met een beetje graan naar de rennen worden gelokt.

In een echte siertuin horen dus geen loslopende kippen, want dan kan het woord 'sier' heel snel worden verwijderd.

Afleiding en bevrediging van hun natuurlijk scharrelgedrag kan ook door in het hok als versnapering elke dag wat graan in het strooisel te strooien, zodat de dieren flink moeten zoeken. Voorwaarde is wel dat het strooisel altijd schoon is. Hierdoor zijn ze ook veel in beweging en dat bevordert hun gezondheid.

Inrichting van hokken en rennen

Kippen slapen van nature op hoogte, meestal op takken in bomen. Dit natuurlijke gedrag vertonen onze tamme kippen nog steeds. Een goed hok biedt de dieren dan ook voldoende zitstokken op enige hoogte boven de vloer van het hok. Een hoogte van 30 tot 40 centimeter voldoet goed voor krielkippen. Kippen kunnen voldoende vliegen om op deze stokken te komen.

De zitstokken worden gemaakt van latten die vijf tot zeven cm breed zijn en voldoende dik om niet door te buigen.

Voor kleine krielkippen worden de zitstokken iets smaller (rond drie centimeter) gemaakt.

Aan de bovenkant worden de scherpe randen afgerond. Komen er in het hok meer dan één zitstok, dan worden alle zitstokken op gelijke hoogte gebracht. Kippen willen altijd op de hoogste stokken zitten. Zijn alle stokken op gelijke hoogte, dan hoeven de dieren elkaar niet te beconcurreren om de hoogste plek. Onder de zitstokken kan een mestplank worden gemaakt. De mest kan dan dagelijks snel verzameld worden waardoor het hok en het strooisel langer schoon blijven.

Kippen willen graag hun eieren op een beschutte plaats leggen. Dat is ook natuurlijk gedrag en dit gedrag moeten de dieren ook kunnen vertonen. Legnesten zijn gemakkelijk zelf te maken.

Een legnest is niets anders dan een houten kistje met een open zijde. De grootte van het legnest moet zo zijn dat de hen er goed in past en zich ook nog kan omdraaien in het legnest. Op de bodem van het legnest voldoet een laag materiaal dat in het hok wordt gebruikt als bodemstrooisel. Een goede richtlijn is één legnest op twee hennen.

Wilt u ruimte besparen in kleine hokken dan worden de legnesten aan de buitenkant van het hok gehangen met natuurlijk een opening naar binnen. De legnesten worden zo hoog gehangen dat de dieren er nog goed in kunnen komen. Het voordeel van dit systeem is ook dat de eieren gemakkelijk geraapt kunnen worden als de legnesten een deksel hebben dat van buiten het hok geopend kan worden.

Een fraai hok met ren voor kippen

De rennen hebben geen inrichting nodig. Hoogstens een boomstronk of ene paar opgestapelde stenen. Hanen staan graag op een kleine verhoging. Dit is natuurlijk gedrag om hun groep hennen te bewaken. Om de kippen 's avonds in het hok te krijgen worden er in de rennen geen zitstokken aangebracht. De dieren kiezen dan vanzelf voor de zitstokken in het hok om de nacht op door te brengen. Als bodembedekking in de ren is zand al genoemd.

Kopen of zelf maken

Een handige doe-het-zelver kan met hulp van voorbeelden van bestaande hokken gemakkelijk een goed kippenhok bouwen.

Hokken voor kleine aantallen dieren kunnen ook kant-en-klaar gekocht worden bij timmerbedrijven die gespecialiseerd zijn in dierenverblijven.

Speciale hokken worden ook op verzoek door timmerbedrijven en bedrijven die tuinhuisjes maken geleverd. Het is dan wel nodig eerst een goede tekening te (laten) maken en enkele offertes aan te vragen en te vergelijken.

De beste ideeën krijgt u door bij andere kippenliefhebbers en -fokkers hokken te bekijken en eventueel foto's, tekeningen of schetsen te maken van (onderdelen en details van) het hok.

Dat maakt het bouwen van een goed en doelmatig hok een stuk gemakkelijker.